

Громадська Думка

ПЕРЕДПЛАТА:

На місяць . — м. 50 ф.
„ 3 місяці 1 „ 50 ф.

(Ціна 1 прим. в таб. 5 ф.)

Часопись полонених Українців у Вецлярі.

ВИХОДИТЬ ЩО ТИЖНЯ В СУБОТУ.

ВИДАЄ „ВИДАВНИЧЕ ТОВАРИСТВО ІМЕНИ Б. ГРИНЧЕНКА“.

АДРЕСА:

Ukrainischer
Unterrichts-Ausschuss
Lagerzeitung
— in Wetzlar. —

Ч. 29. (168).

Субота, 8. червня 1918.

Рік IV.

Вецляр 8. червня 1918 р.

Через причини, від редакційного комітету незалежні, а власне через неможливість постачати надалі потрібну для всіх українських таборів кількість паперу і в огляду на пекучу потребу мати на окупованих українських землях — Холмщині, Підляшшю й Волині — українські друкарні, шоби тамошній український прес не приходилось більше рипати ся по сусідах, рішено з таборних часописей видавати тільки одну для всіх таборів, а саме зальцведельське „Вільне Слово“, а „Громадську Думку“ й раштатський „Розвіт“ закрити і перепровести як найшвидше друкарні в вецлярського й раштатського таборів на окупованій землі.

Отже, вгустивши оце останнє число „Громадської Думки“, редакційний комітет по 2 роках і 8 місяцях праці відходить від оцінки і виходить з таким почуттям виконаного обовозку супроти своєї батьківщини. Своє завдання, оскільки було сил, знання й уміння, а також наскільки дозволяли ті несприродні обставини, серед яких доводило ся працювати, він старає ся завжди чесно сповняти, маючи тільки один інтерес перед очима — добро українського народу. А що найбільше добро для себе, на його думку, український народ міг знайти тільки у своїй власній незалежній демократичній державі, яка одна в силі дати розвиток всім тим переважним природним можливостям, які наш народ в собі має, то редакційний комітет старає ся прищепити читачам „Громадської Думки“ ідею самостійності України і закликав їх йти до тієї самостійності одиницею вірними, після його погляду, шляхом найширшої освіти й організації.

Та тепер уже ця ідея силою революційного процесу знайшла своє здійснення. Україна відродилася до державного життя.

Але створена українська держава не є ще тією державою, до якої, як до нашого ідеалу, ми прагнували. Ця молода держава подібна ще на той лісовий поруб, з якого трудящий хлібороб має зробити родюче поле. В ній ще багато різних пнів, корінь, бадилля і всілякого хамузу. Увесь цей непотріб треба винищити, викорчувати, і тоді тільки родитиме там добра пашня. Щоб на Україні був такий гармонійний лад, яким відзначаєт ся гарне культурне поле, треба багато ще попрацювати. Це ще величезна робота. Але вона мусить бути зроблена, коли ми хочемо, щоб у на-

шій державі добре жило ся. Помогти цю роботу виконати з успіхом може тільки освіта й організаваність.

Тому, прощаючись з читачами „Громадської Думки“ й бажаючи їм найскорше повернути ся додому, до корисної для нашого народу праці, редакційний комітет лишає їм, як свою останню пораду, побажання ніколи не звихати ся з того шляху, на який він увесь час вказує — шляху просвіти й організації. Непохитно йдучи по ній, український народ створить собі найсправедливішу основу існування і стане дійсно самостійним і ні від кого незалежним.

Браттям полоненим.

В останній раз ми з вами, браття, своїми ділами ся думками...

Три роки ми з палким завзяттям ідею шарили між вами,

Ідею чисту, святую —

Любов до рідного народу;

Ми звали всіх в єдину алуку

К борбі за волю і свободу;

В серцях братів, що на чужині!

Судила доля в наших життях,

Огонь любив до України

Ми намагались запалити;

В народній пам'яті будили

Давне минуле, забуте

Як наші предки боронили

Свій рідний край во враня люте.

Ми всі хотіли роз'яснити,

Хто нашу славу звів на порох,

Що ми за люде, чії діти

І хто наш приятель, хто ворог...

Ми твердо віримо, о браття,

(Надія наша так віщує)

Що наша праця і завзяття,

Три роки тратились не всує:

Ідея наша ґрунт придатний

Уже знайшла в серцях народа,

І жинєв ждуть нас благодатні —

За працю вища нагорода.

Минеть ся літня година,

Зва хмарн сонечко засяє,

Свобіда, вільна Україна

Вже скоро всіх нас привітає.

Тож кожен з вас повинен стати

Достойним сином України:

Вона лиш тих приймає, як мати,

Хто їй поміг в тяжкій годині.

Ми вірні, браття дорогі!

Що в їм чиста ідеї,

Щоби здійснить високі мрії,

Ви праці дедаете своєї.

Працюйте, браття, поки змога,

Боріте ся за правду сміло, —

За вами буде перемога,

Бо з вами Бог за праве діло!

Усі працюймо за єдино,

Панує згода хай над нами!

Нехай гордиться Україна

Своїми щирими синами.

Вецляр, 8 червня 1918 р.

Zet.

Слово товариша П. до читачів.

Прощайте, друзі, земляки кохані,
Прийміть від мене слово зі словами,

Я кдав Вам огні в тяжкій тумані,

Що серце чуло й плакало над Вами!

Чим я горів і чим душа боліла,

Вкладав я тихо в мою щирину;

У них моя любов до Вас горіла,

Хоч Ви не вірили нераз мойому слову!

І нині на прощання ревно плачу,

Як пишу ті слова мої керовою —

Може я Вас вже більше не побачу,

Зерна неправди не було за мною!

Писав я правду, де П шукати,

Писав, що буде, коли серцем змірня;

Як щось не так — я воля мовчати,

Як мав писати те, в що сам не вірив!

Я бачив Вашу муку і я плакав,

Як Ви ридали, я ридав над Вами —

Хоч я нічого часом не балакав,

Та була правда щира за словами!

І нині Вас прощаю, мої рідні;

А як полоните до дому журавлями —

Згадайте ревно сі слова послідні:

Хай буде радість і спокій над Вами!

Не згине правда, буде наша воля,

Хоч би які там ні зняли ся бурі —

Хазяями ми будем свого поля

І встане Україна у пурпурі!

Засяють нам лани широполі

І наше сонце, наші ясні зорі, —

І серце одпочине по неволі

У своїм краю і на своїм морі!

Як будете розказувати рідним,

Як Ви в неволі вік свій коротали —

Згадайте словом ревно, не послідаім

Те моє слово, що в ній словоє грали...

Василь Пачовський

Вецляр, 7. червня 1918.

З Української Республіки.

Мирні переговори між Україною й Росією.

Дня 25. травня на другім засіданні прочитано ноту російської федеративної республіки советів, що право на заграничну політику прислугує тільки центральної власті в Москві.

Предсідатель української делегації Шелухин подав такі умови України для завершення зброї:

1) Стягнути всі війська советів за лінію, визначену на карті.

2) Всі українські громадяне мають негайно з майном повернути ся додому при допомозі російського правительства.

3) Україні належить до 14 днів віддати всі льокомотиви, вагони та инший залізничний матеріал, забраний большевиками.

4) Після признання свого українського правительства іменує негайно представників в областях республіки советів. Лінію, означену на карті, не уважає й предсідатель української делегації пограничною лінією України з Росією. Предсідатель російської делегації Раковський заявив, що прийме ті умови під такими умовами зі свого боку.

До 1) Що до демаркаційної лінії належить порозуміти ся з військовими званнями.

До 2) Повороту Українців до краю не стоїть нічого на перешкоді, та загальну евакуацію виконує Червоный Хрест.

До 3) Жадаєт ся точного сформулювання українських домагань що до залізничного матеріалу.

До 4) Предсідатель схилиєт ся до признання української демаркаційної лінії.

Вечором далі обговорювано ці точки, Раковський домагав ся негайного завершення зброї. Засіданне відложено до 28. травня.

Дня 28. травня протягали ся переговори далі. В справі іменування представників України до Росії заявила ся суперечка Раковського з Шелухином, який побив Раковського, яко кращий правник. Раковський не хотів перше признати незалежність України. Казав він: хоч совети признали право самозначення народів, та незалежність повстає щойно тоді, коли переговори переведуть ся в советам і відділення означене в мировім договорі з советами вразно. Шелухин відпер се дуже живо і загрозив, що негайно перерве мирові переговори. Раковський піддав ся, та признав право висилання представника України щойно після закінчення договору.

(„Frank. Zeit.“ ч. 142.)

Мир за всяку ціну.

З Каїва доносять. Від московського советського правительства наспіла іскрова телеграма до російської делегації, в якій завваєт ся П заключити за всяку ціну мир з Україною.

Признанне гетьмана осередними державами.

Дня 2. травня о 4 години відбув ся торжественний акт признання гетьманського правительства в давній палаті губернатора. О 4 години заїхала німецький фон-Мум і австрійський посол граф Форґач зі своїми штабами до гетьманської палати.

Посол фон-Мумм вручив іменем правительств письмо признання з боку осередніх держав. Гетьман відповів у німецькій мові: „В моїм імені та в імені українського правительства дякую за признання. Я буду як і досі провадити українську державу в тивкій зв'язи в осереднім державами“. Опісля попросив дипломатів на чашку чаю.
(„Frank. Zeit.“, ч. 153).

Гетьман їде до Берліну й Відня.

Українське бюро довідується з „Тагесцайтунг“, що гетьман Скоропадський наспіє до Берліну одвідати монархів і правительства союзних держав у Берліні й Відні.
(„Frankf. Nachr.“, ч. 154).

Нові українські амбасадори.

З певних джерел повідомляють, що українським послом у Відні має бути іменованій відомий український публіцист і історик Вячеслав Липинський; в Швейцарії—бувний міністер заграничних справ у кабінеті Винниченка Олександр Шульгин (с.ф.); в Болгарії—проф. Ганицький (с.ф.).

Український посол в Берліні.

Українське правительство назначило своїм заступником у Берліні бар. Федора Рудольфовича Штейнгеля. Штейнгель належить до партії кадетів, однак зачисляється до свідомих Українців. Як посол першої Думи належав до „Української Громади“. Перед війною брав діяльну участь в діяльності „Товариства Українських Поступовців“, з якого вийшла теперішня українська партія соціалістів-федералістів.

Точне виконання берестейського договору.

Президія Української Парламентарної Репрезентації, президент д-р Петрушевич і заступник президента д-р Еуген Левинський оголошують за згодою німецького державного секретаря Кільмана в „Kongressprotokoll Austria“ відомлення про прийняте Іх державним секретарем в Берліні 24. мая.

Президія явила ся у д-ра Кільмана, щоби поінформувати ся щодо того, яке становище займає німецьке правительство в справі нового укладу відносин на Україні. Серед українського населення повстало побоювання, що берестейський договір, в якого цілковитім і конкретнім переведенню в безпосередньо інтересовані також австрійські Українці, міг би бути заквествіонований.

Державний секретар Кільман заявив, що Німеччина стоїть непохитно за мировим договором, заключеним в Берестю, і що сей договір буде цілковито виконаний. Побоювання, що державна самостійність України, тепер по довершенні цілковитім одрванню від Великої Росії була б знов внесена, є цілковито безосновні.

Притягаюча сила України.

До Київського наспіли уповноважені посольства доносного правительства завязати в Українці взаємини. Посольство буде мати засідання з українським правительством в найближчих днях. Воно уповноважене завязати приятельські зв'язки і відмовляє права Росії випшувати ся в українсько-донські питання.

Посольство кубанського правительства наспіло теж до Києва. Воно має таке саме поручення. Воно оповідає, що положення більшовиків в кубанській області що динни гірше.

Завязання урядових зв'язок з українською державою з кубанською й донською та білоруською республіками і факт, що й Сибір післав вістку, що хоче такі завязати зв'язки, показує, яку притягаючу силу має українська держава.

Председатель української делегації прийняв ряд посольств в Курської, вороніжської й чернігівської губерній, які заявили, що вони хочуть оставати ся під пануванням російських советів.

(„Frank. Zeit.“, ч. 154).

Українська хоругва торговельної фльоти.

Після розпорядку українського правительства має українська торговельна фльота віднаку жовтоблакитного флагу.

(„Frank. Zeit.“, ч. 154).

Признання білоруської республіки Україною.

Українським послом до Білорусі іменованій колишній міністер і повітовий суддя Квасанський. Білоруську республіку тим робом признало українське правительство.

Консула з Відня має ся відкликати, іменуючи на його місце Вячеслава Липинського, автора історії української шляхти.

Кримські Татари утворили парламент, та не в силі утворити з Татарів правительства на Криму, бо немає в них відповідальних сил.

Севастопольські робітники відмовили ся від роботи в верфі. Верф зачиною, а робітники виїжджають з Севастополя.

(„Frankf. Zeit.“, ч. 153).

Чому має належати сьогорічний урожай на Україні.

В раді міністрів продовжувались обговорення проекту земельної реформи. Між иншим розглядало ся питання роз'яснення приваду фельдмаршала Айхгорна, в силу якого майбутній врожай являється ся власністю того, хто засіяв землю. Пропонувано піддержати цей принцип і встановити, як законодавчу міру, що врожай в осени 1918 року буде належати тому, хто сів, але при умові, що власник врожаю заплатить всі державні податки за біжучий рік, без взыскування недоїмок за попередні роки. Власник врожаю повинен повернути по справжній оцінці власнику землі видатки, котрі землевласник витратив в осени 1917 року на готування землі до засіву. Крім того на користь землевласників, власники врожаю віддають частину врожаю натурою. Все це буде проходити в порядку добровільної згоди і для розв'язання суперечок будуть призначені особливі арбітражні комітети в складі представника землевласника, представника селян під проводом якого-небудь із урядовців міністерства земельних справ. Від проведення в життя подібних заходів можна чекати слідуєчих наслідків: підготовки землі до засіву, як вона була зроблена самим власником, виїде саме більше 50 карбованців з десятини, податки не перевищать в середній цифрі 10 карбованців з десятини. Арендну платню пропонувано призначити в

сумі не вище 1/3 нормальної арендної платні, тоб то від чотирьох і не вище 10 карбованців з десятини. Таким чином на кождо десятину пришлося би од 85—80 карбованців розтраг, що при теперішніх ставках цінах на хліб до 4 карбованців за пуд дасть в мерекладі на натуру скількись в 15—20 пудів, які відходять із врожаю на користь держави і землевласникам. З засіву залишається ся 50—55 пудів з десятини. Накреслений порядок буде відносити ся тільки до майбутнього осіннього врожаю. На будучі роки питання про врожай розв'яжуть ся згідно основним постановам гетьманської грамоти і нового аграрного закона.

Німецький проект аграрної реформи на Україні.

Київські дневники доносять, що до українського министерства земельних справ внесено проект аграрної реформи, переданий туди німецьким послом бар. Муммом. Після постанов того проекту мала би аграрна реформа на Україні обійматися три точки: 1) Щоб земельна власність була поділена на простих і справедливих основах; 2) щоб її переведення дало українській державі багаті грошові засоби; 3) щоб грошові знаки, що є в руках селян в особливо великій кількості, повернути в загальний оборот.

Предложення задержує принцип приватної власності. Селяне могли би набувати землю в дотепершній правній формі, се-то нотаріальними актами. Велика земельна власність буде задержана з економ. причин (для вирощування цукрових буряків, вдержування вірцевих господарств).

Селяне мають набувати землю по преступним цінам, які будуть установляти ся правительством в межах, які будуть означені до положення і якості землі, причім для мінімальних пайок буде означена обмежена ціна.

Гроші за землю будуть вплачувані селянами до державних кас, які будуть оставати ся під управою міністра скарбу. З тих влат будуть одержувати давні власники землі ціну купна на основі окремих постанов. Якусь частину в. пр. четверту частину ціни купна одержували би вони готівкою, прочу часту в облігаціях, які випускались би окре-

Положення на Україні.

В освітленню Д-ра Павла Горбаха.

(Д-р Павло Горбах, звісний прихильністю до української справи, висланий на Україну німецьким правительством, як комісар німецької колонізації на Україні, написав для часопису „Франкфуртер Нахріхтен“ відомлення про „Положення на Україні“, яке подає у перекладі. Ред.)

Я перебув на Україні кілька неділь і не можу сказати, що положення там zagrożене, як що заспокоїть ся селян як можна найскорійше і найрадикальнійше в земельнім питанню. Крім того мусить ся виступити проти недовіря, будь-то би Німеччина хотіла приготувати злуку України з Росією через теперішнє правительство і управу.

Земельне питання на Україні є через те таке гостре, що український селянин не має землі. Він здебільшого навіть після середньоевропейської війни убогий, бо пята частина селянства має землі менше одного гектара. (Гектар=2197 кв. саж., десятина=2400 кв. сажнів,

отже гектар є на 203 сажнів менший від десятини. Ред.). Шість гектарів (трохи більше як п'ять десятина. Ред.) треба при нинішніх умовах господарських, щоби удержати одну селянську сімю, але й се тільки на добрій чорноземній області. У менше плодотворих областях, наприклад на Волині, треба більше. Досить землі має на Україні тільки од 25 до 30 процентів селян. Решта терпить на землю. Відплив селянства до промислу, взагалі до городів, не числять ся серед українського селянства; селянин на Україні хоче жити з землі і чуєть ся щасливим тільки на селі. Городське населення, примаслові і гірські робітники на Україні здебільшого російського походження, або взагалі не українського походження.

Підчас революції селяне негайно вивласнили (відбрали) більшу частину землі від поміщиків силою, иноді серед сильного знищення всіх машин на великих посілостях. Великі власники (панни) на Україні є, як звісно, на правім березі Дніпра здебільшого Поляки, на лівім березі Великої Росії і меншість з них Українці. Властиві великі маєтки, се-то польські, мають в часті високу культуру; вирощування цукрових буряків цвіте на Україні. Середні і менші маєтки, великості від сотні аж до тисячі гектарів, здебільшого лихо загосподоровані, деякі ще гірше, як середні селян-

ські ховіства. Вивласнення (відбранне) землі силою від поміщиків селянин не уважає неслухною справою і це важно знати.

Селянин каже: Ціла ся земля належала колись до українського народу, та опісля прийшли Поляки і Москалі і відняли землю від Українців, і ми не робимо нічого більше, як відбраємо, що належить ся по праву Українцям. В тім лежить, як хто хоче, дещо справедливости. Під польським пануванням признано польським і полякучим українським магнатам величеські протести землі, і селяне, які давніше були волні, стали наймитами польських властителей земель. На російській Україні завела шойно Катерина II кріпацтво після внесення гетьманської влади. Ще нині співає тому український селянин пісню про „Катерину II, як сучу дочку“. Бувають латифундії (велатенські земельні маєтності) на правому і лівому березі Дніпра, які обіймають 100.000 і навіть більше гектарів управної землі. Тай гетьман Скоропадський, який, впрочім, не таїть ся з потребою негайної земельної реформи, має подібні посілости.

Крім того, що селянин вірить, що він зараз не робить кривди властителям, коли від Іх вивлащує (забирає землю), знає він добре чому його надлено так скупо землею при знесенню кріпацтва 1861 року. Він має оставати ся зависимим

від панів і робити їм як наймит. Відносини поміж селянами й поміщиками замітні ще й тим, що великі поміщики не люблять мешкати на селі; багато з них не господарюють самі, тільки своїми управителями, або багато віднімає за велику ціну малі парцелі бідним селянам на землю.

В усуненнім враз міністерстві Голубовича і в Укр. Центр. Раді переважали соціалреволюціонери, наймолодша і найрадикальнійша між українськими партіями. Поміж ними вона одна перейняла ся що до соціального світогляду великоруським духом, тому що вона є тільки виплодом загальноросійської революційної партії, яку веде у Росії комуністичний аграрний соціаліст Чернов. Всі прочі українські партії, навіть соціалдемократи, з малими винятками признають селянську власність що до землі. Соціалреволюціонери пробували навпаки увести російський земельний комунізм, најжніший теоріями, неарозумілими селянам, пробудили сильне невдоволення серед посідаючих селян. Вони були отже готові зривувати свою програму, як ще Іх не було повалено.

Прочі національні українські партії є соціалдемократи, самостійники і соціалісти-федералісти. Соціалдемократи є здебільшого робітничі партія, але вони признають власність на землю для селян. Во-

ним земельним банком. Той банк давав би безземельним селянам і сільським робітникам кредити на купно землі. Вплати за землю, на які видано облігації, будуть віддані до розпорядимости правительства для сільських господарських і культурних цілей (меліорації, дороги, народні школи, шпиталі).

Часть того самого фонду була би обернена на управлінне валютних відносин з осередніми державами, які в заміну дали би до розпорядимости українського правительства свої цінности в своїх кредитових заведеннях. Таким способом Україна могла би утворити основи для свого емісійного банку.

Маєтки польських панів на Україні.

Польська часопись „Дзвенік Польскі“ ч. 132. пише: Як відомо, російський урядовий спис 1897 р. виказував на Україні більше як 20 мільонів українського населення, а тільки несповна мільон Польків. Однак на усім просторі України опинилося в польських руках:

Недвижимостей на 29.326 277 р. землі в 2.306.059. десятинах, а в усіх жителів краю (Українців і прочих) на 34.913.372 рублів землі — 2.703.293 десятинах.

У процентах польські недвижимі маєтки виносять 46,5%, а вартість землі, що мають Поляки на Україні, вносила перед війною від 600 до 650 мільонів рублів.

Цікаво зазначити, що уся та „польська“ земля належить до 6.050 власників, які живуть серед 40 мільонів людности, а на кожного поляка випадало би, як би всіх обділив—400 десятинах, вартости більше як 100.000 рублів.

Так виглядає польське „право посідання“ на Україні. (Ред.) „Нотан“ ч. 42.

Україна і Донщина.

КИЇВ, 1. червня. (Ткб.) Донська делегація передала гетьманові свої

повноважжя. Вона стремить ся до того, щоб і призначили осер. держави, аби вона могла розпочати офіційні переговори з українським правительством.

Заява Раковського.

КИЇВ, 30 травня. Голова великоруської делегації Раковський одвідав германського посла бар. Мума і розмовляв з ним про хід мирних переговорів. Раковський доводив, що нова демаркаційна лінія викличе опір населення, зіпсувала би відношення між Росією і Германією. Раковський в розмові з бар. Мумом назвав донську делегацію самозванною і вимагав, щоб і заяви не приймалися в серіоз.

Новий товариш міністра закордонних справ.

КИЇВ, 30. травня. Товаришем міністра закордонних справ призначено б. члена кабінетів Винниченка і Голубовича д. Красковського.

Організація козацтва на Україні.

Гетьман Скоропадський поручив міністрові війни утворити негайно козацьку раду для випрацювання статуту для організації козацтва на Україні, яке при будівництві державного організму і війська могло б повнити певну і позитивну службу. Ціллю гетьмана є створення великої козацької України і українського національного війська.

Українське населення і збіжжя.

Про положення на Україні доносять з Києва: Серед населення останніми тижнями бере верх прихильність до Німців. Правительство хоче удержати добрі взаємини з Німцями, а населення знає, що без помочі Німців не може бути

порядку. Залізниця знов ходить, оплати за переїзд вже платять населення. Збіжжя закопали селяне, так що знайти його дуже тяжко, або зовсім годі! Так само мають селяне безліч гроша і не цінять його. Потішаючим є вивіз цукру й худоби. Німецький привіз товарів, розуміється за підвищеної ціни, почав ся на Україну.

(„Frankf. Zeit.“ ч. 154).

З Російського Життя.

— В Петрограді й Москві зростає напруження поміж большевицьким правительством і протиревольюціонерами, які використовують недостачу засобів поживи, яких не хочуть доставляти села. В Москві проголошено воєнний стан і покликано 12 змобілізованих клас під хоругви. Ленін з покликом до революційного населення. Він говорить про поважне політичне положення та вказує на небезпеку, яка грозить з боку реакційних елементів.

— Буржуазія не тільки на Україні, але і в Росії та у Фінляндії — як доносить італійська часопись в Лигано—схиляється на сторону Німців. Навіть славяно-фільські кадети й октябристи не тужать ні за чим, як за порядками, які можуть завести Німці в Росії. Партія Мілюкова, смертельного колись ворога Німців, готова подати Німцям руку. Чи схочуть Німці, то друга справа.

— Ревізії берестейського миру домагається від Німців большевицьке правительтво. Комісар для зовнішніх справ советської республіки вручив німецькому послові в Москві графові Мірбахові проект

нової конференції в Москві для доповнення берестейського договору. Та німецьке правительтво схиляється до скликання конференції, але в Берліні під проводом Кіттмана, секретаря загр. справ.

— Згода з Фінляндією наступить за посередництвом Німців. Російське правительтво згодило ся на предложення миру під умовою, що Фінляндія відступить твердиню Іно і граничний город Райволя російській республіці з тим, що вони не будуть укріплені. За се Росія має відступити західну частину Мурман в доступом до моря для Фінляндії.

— Бунт чесько-словацьких військ проти війська советів підняв ся в Пензі. Вони йдуть до Владивостоку, щоб переїхати на французький фронт. Та під натиском Німців комісар воєнних справ Троцький видав телеграфічний наказ до всіх союзів залізничників, помогати чесько-словацьким військам в переїзді до Владивостока і не допустити їх до залізниць. По наказу Троцького усі Чехо-Словаки, які попадуть в руки червоної гвардії, мають бути розстріляні. Щоб їх задержати, спиною залізничу лінію Пенза—Омськ, та Чехо-Словаки підняли бунт і в кількох битвах віднесли перемогу над червоною гвардією.

— Юрій Плеханов, звисний основатель російської соціал-демократії, помер у фінляндській санаторії від доволі гострої грудної недуги. Николай, бувший цар, захорував у Катеринобурзі.

Вісти зі світа.

ІСПАНСЬКА ХВОРОБА.

В Іспанії вибухла хвороба, яка захоплює щораз ширші кола, вона проявляється ся подібно як інфлюєнція. Вона повалила на ложе болівни

ни хочуть поділити весь край поміж селян, а нинішнім поміщикам оставити тільки скромну частину, яка останеть ся рештою. Самостійники є найстарша партія, яка звернула увагу головню на політичну самостійність; вона опирається на дрібних селянстві, а в соціальних питаннях є менше радикальна, як соціалдемократи. Як найважливіші і найбільше рішучі представники української думки, визнають вони призначення і пова колами своєї політичної групи. Соціаліст-федералісти носять соціалістичну стікету (ввіску); в частині для декоративних зглядів (для оздоб), і називають ся федералістами не тому, будьто би вони стремили до федерації з Росією, але тому, що їх федеративна думка всіх в суєсудстві мешкаючих народів видається найкращою для мирових приязних взаємин. Як і самостійники є вони менше соціалістична а більше місцянська радикальна партія. Направо від соціалістів-федералістів творять ся ще нові партії, здебільшого в багатіших селян та з нечислених, а все таки існуючих українських поміщиків в де-якою участю міської інтелігенції. Здається ті початки прийдуть ще до більшого значення.

Не може бути ніякої української партії, якої головню програма не означувала земельного питання і своєї прихильности до селянства

З загального числа Українців, яких можна рахувати на 35 мільонів, припадає 25 мільонів на селян української національности. Та маса є національно й політично здебільшого неозвнена, та одно знає вона добре: тільки демократична, українська держава, яка опирається на селянстві й на селянських голосах, запевняє селянству остаточне призначення на землю. Назад алучити ся в Росію, значить в цей або в другий спосіб прибавити собі учасників, що схочуть української землі, а найбільше, як би знову повернув ся цар, то він, розуміється, опреть ся на поміщиків. На цім стоїть державна самостійність України найсильніше утверджена, і найбільшим блудом є вірити, що селянинові байдуже, чи він вернеть ся під Росію та під царя, чи він останеть ся Українцем. Відмошенне назад Українців може відбутися, коли ходить о селян, тільки насильством і великим розливом крови.

Трудність теперішньої хвилі полягає в тому, що поміж гетьманом і демократичними партіями ще не дійшло ні до якого порозуміння. Гетьман є по думці Українець, та це виходить з його достоїнства. В дійсности воно прийшло до того, ще поки гетьман був свідомий того. Так само боять ся селяне від цього правительства, „панів“ і „москвофілів“ за свою землю і що їх приведуць назад на дорогу до Москов-

щини. Що такий стан не може довго тривати, ясно як на долоні. Гетьмана не поставили Німці, бо його вибір, а радше його самопроголошенне гетьманом стало ся без відома керуючих німецьких кругів, та все таки воно від Німців залежить. Кожний на Україні без ріжниць політичних поглядів знає і признає, що на Україні вибухне після відходу німецьких військ знов кровавий большевизм і анархія. Як дуже часто мені говрено: Ви мусите остати ся в краю, аж доки не настануть тривкі відносини, бо инакше буде щось страшне! Ані аграрної розв'язки не порішив кабінет гетьмана, ні, він відмовив ся признати республіканську державну форму і означити речиньць для виборів до Українського Сейму після демократичного виборчого права; бо гетьман не має політичного, зложеного з українських партійних провідників кабінету, а має він „міністерство праці“, яке не має бути політичне, і яке є тільки перед ним відповіданье. Як Українці відмовили ся брати участь у йому, воно аложало ся з великоруських сил. Це положення неможливе, як воно має бути тривке. Гетьманський кабінет складається майже зовсім з прихильників великоруської кадецької партії, Українців після переконання не було в ньому, доки а був у Києві. (Німецькі часописи доносять, що Укра-

їнці згодились утворити новий кабінет. Ред.) Наслідком панувало роз'ярненне поміж Українцями, які—цілком справедливо—бояли ся, що як такий стан потриває далі, наступить зрусифікування управи невиключно, а за та москвоєська орієнтація. Що торкається до москвоєської орієнтації, то Німцям не має найменшого інтересу виступати проти домагань Українців, як раз може навпаки!

Бесіда посла Мумма підчас повитання державного підсекретаря фон-Бранна перед кількома днями в Києві є німецьким натяком до гетьманського правительства в трьох рішучих точках, а се: демократична основа української держави, земельна справа, яка в'язеть ся з нею, і рішуча українська культурна політика (себто школа й церква)—це справи, в яких належить поступати прихильно до національних українських партій і до селян. Як це станеть ся, то нема причини ні до яких тривог що до нашого становища на Україні. На всякий випадок мусить стати негайно і з повним натиском.

уже коло 3 мільйонів людей. Досі не запричилено випадків смерті, та її приваки і лічення ще не розслідувано. Вона охоплює й звірять.
(„Gen. Anz.“, ч. 124).

НЕБЕЗПЕКА ФРАНЦУЗЬКОЇ СТОЛИЦІ.

Італійські часописи доносять, що Німці знаходять ся точно 60 км. від Парижа над Марною. Через те заходить тривога, чи французьке правительство не перенесеть ся до Бордо. Поки що Реймс в руках Французів, та він обложений з трьох сторін Німцями. Лівонські часописи доносять, що Клемансо заявив представникам столиці, що не слід віддати ся безнадійности, в часі одного тижня поправить ся положення, і буде битва з Німцями над Марною, в якій переможуть Французи, як в 1914 р

(„Gen. Anz.“, ч. 128).

З БОКУ АНГЛІЇ НЕМА ПЕРЕШКОДИ ДО МИРУ.

Лорд Сесіль заявив в заступстві Лойд Джорджа представникам промислових стоваришень, що Франція не заключить сепаратного миру, бо Англія поставила за неї всі свої сили. Та з боку Англії не буде ніякої перешкоди для миру. В колах союзників є надія на негайне закінчення війни.

(„Gener. Anz.“ ч 129).

НЕЗАЛЕЖНА БІЛОРУСЬ.

„Темпс“ доносить: Білоруська Рада проголосила незалежність свою і домагаться Могилівської губернії, та частини Мінської, Гродненської, Витебської, Смоленської і Чернігівської губерній, як замешканих Білоруськими. Через це проголошення Білорусь порвала звязки з Великоросією.

(„Frank. Nachr.“ ч 156).

З Каїва доносять: Білоруська делегація одвідала українського міністра заграничних справ в справі питання означення границь з Україною і спілучасті в мирових переговорах з Великоросією. Посольство вручило Раковському ноту з заявою незалежної Білорусі, з домаганням признання з боку советської республіки і в справі припущення до мирових переговорів в справі границь і торговельних взаємин.

(„Frank. Z-it.“, ч. 151).

НОВЕ ДОНСЬКЕ ПРАВИТЕЛЬСТВО.

„Daily News“ доносить з Москви: В донській області повстало нове правительство, подібне до правительства Скоропадського на Україні. Воно покладаєть ся на уклад населення Донщини, Кубані, Тереку, Астрахані і північно-Кавказу з листопаду 1917 р. Воно пропотивне большевикам. На чолі стоїть генерал Краснов.

(„Gen. Anz.“ ч 154).

В і й н а.

(Огляд за минулий тиждень).

На західнім фронті прийшло до великої битви, яку підняли Німці своїм наступом 27 травня коло Леону. На просторі 50 км. ударили Німці на стару сирну лігю Chemin des Dames, себто над верши-

ною, що панує над долиною Аїспр. Вершину сю зайняли Німці в першій наступі і посунули ся за річку Аїспр. Сильний опір пробували ставити союзники під Vesle, та Німці небагом розбили їх і зайняли після завязого бою в той то сей б'к місто Соассон, яке взяли приступом бранденбурські війська, як двічі вперто Німців з мість сильним вогнем французів. Німці пішли далі, вони всунули ся клином до річки Марви аж до Dogmanns, потім поширили свій наступ на крилах і зайняли місто Chateau-Thierry на Марні, яке віддалене від Парижа 68 км.

За той тиждень взяли 45,000 солдатів у полон, 400 гармат, вигнали ворожу лігю в коліно, на 50 км. Крім того обступили з трьох сторін сильну твердиню Раймс. Союзники противної сторони з видають протифофанву на заході в короткім час.

На прочих фронтах малі перепалки без значіння.

3 таборового життя.

— В неділю, 2. червня, в 3. год. по обіді в Народньому Домі відбув ся концерт, який почав ся українським національним гимном. Були виконані дві вязанки Українських народніх пісень, „Гуляли гуляли“, „Ой пуцу я кониченька в саду“ і „Закувала та свива зовула“. Крім того гарно виконали сольові номери на скрипці й віолончелі т. т. Озаренчук і Марченко, котрі на сцені у нас виступають вперше, а також т. т. Біличенко і Котов вступили з читанкою й декламаціями. На жаль, слухачів в залі було дуже мало,—через те, мабуть, що концерт відбув ся в день, коли багато мешканців табору, користуючись гарною погодою, гуляли в полі.

С. Д-в.

Від адміністрації „Громадської Думки“.

Повідомляємо шановних тт. передплатників „Громадської Думки“, що з причини закриття нашої часописі, висилка її припиняєть ся. Ті тт. передплатники, що прислали передплату за червень, липень, серпень і д., одержуватимуть на томість регулярно зальцведельське „Вільне Слово“, яке буде приходити в наш табір, а звідсіля наша експедиція розсилатиме його на команди. Надалі приймаєть ся в нас передплата на „Вільне Слово“. У „Вільнім Слові“ можно буде довідуватись про життя нашого й инчих таборів, бо про все там буде друкуватись.

Тому просимо тт. передплатників регулярно присилати передплату на „Вільне Слово“.

О Г О Л О Ш Е Н Н Ё:

КУПУЙТЕ НІМЕЦЬКО-УКРАЇНСЬКИЙ СЛОВАР

(більше 6000 слів)

Укладач П. Лисецький.

Ціна 2 м., в оправі 2 м. 50 ф. ВИСИЛАЄМО ПО ОДЕРЖАННЮ ГРОШЕЙ.

Замовляйте, поки не випродано, книжки.

КНИЖКИ ПО УКРАЇНО-ЗНАВСТВУ:

- Пам'яткова книжка Союзу визволення України. (Календар—збірка). В оправі. 1.30
- без оправи. 1.—
- Значіння Самостійної України для европейської ривноваги. О. Скоропис. — 10
- Українське військо. І. Крилякевич (з малюнк). — 20
- Галичина в життю України. М. Лозинський. — 30
- Що треба знати кождому українцеві. В. Заклинський. — 15
- Церковний бік української справи. С. Томашівський. — 15
- Гуць-Україна, а Московщина-Росія. Л. Цегельський. — 50
- Як жвав український народ. Коротка історія України, з малюнк. М. Грушевський. — 40
- Національне відродження австро-угорських Українців. В. Гнатюк. — 40
- Хмельниччина в повісті Сенкевича. В. Антонович. — 20
- Чужинці про українську справу. Вид. С. В. У. — 20
- Українська народня словесність. В. Гнатюк. — 50
- Українство в Росії. В. Дорошенко (з ілюстрац.). — 80
- Як Москва нищила Україну. В. Вудзювський. — 30
- Самостійна Україна. Рев. Укр. Парт. — 10
- „Громада“ Укр. часопись 1881. Число I і II. за обидва. 1.20
- „Громада“ Укр. збірка 1879. Число 4 і 5, за кожде. 1.—
- Іван Франко. Опис життя й діяльн. М. Лозинський. — 80
- Про укр. мову і укр. школу. М. Грушевський. — 35
- Пам'яті Івана Франка. М. Возняк. — 50
- Світгляд Івана Франка. В. Заклинський. — 10
- Михайло Павлик. М. Лозинський. — 20
- Наша рідна мова. М. Возняк. — 05
- Петро Коначевич Сагайдачний. А. Чайковський. — 30
- Якої федерації і автономії хоче Україна. М. Грушев. — 30
- Північно-Західна Україна. Ж. Кордуба. 1.30
- Російська Україна і її відродження, з портр. письменників і др. укр. діячів. — 50
- Провітна справа на селі. І. Павлик. — 30
- Нові часи. Ілюстр. іст. збірка. — 20

Красне письменство.

- Кобаар, вибір поезій, ч. I без оправи — 75
- В Тарасову ніч. Драмат. картина в віршах О. Кобиць. З великих днів. Поема з воєн. часів. О. Кобиць. — 30
- Верейдоська буча. Оповід. з сел. життя. О. Мидюк. — 20
- До світла. Оповід. І. Франко. — 25
- Нагалька-Полтавка. Укр. оперета. І. Котляревський. — 40
- Перекопале. Оповід. Гр. Квітка-Основаненко. — 25
- Ведмедівська повіпка. Істор. опов. — 20
- Войнаровський. Істор. поема. Ридзев. — 75
- Козачка. Чумац. Спекруха. Оповід. М. Вовчок. — 40
- Давне горе. Степона могла. Орися. Опов. П. Куліш. — 40
- За козацьким хлібом. Опов. з давн. часів. — 60
- В поті чола. Збірка оповідач. І. Франко. — 50
- Українські колядки. Вид. С. В. У. — 15
- Наша пісня. Збірка україн. патріотич. пісень з нотами. — 25
- Два сини. Оповід. М. Вовчок. — 25
- Рибалка Павас Круть. І. Левинський. — 25

КНИЖКИ ПОПУЛЯРНО-НАУКОВІ, СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ, ГОСПОДАРСЬКІ, ІНФОРМАЦІЙНІ І ИН.

- Як опрідити вагу живої худоби. Вид. полонен. — 10
- Українці в Америці. О. Бариленко. — 30
- Фінляндія та фінляндське питання. І. Вочковський. — 70
- Листи з Німеччини. С. Левинський. — 30
- Білоруське відродження. М. Богданович. — 20
- Литовці. М. Троцький. — 20
- Введення в національну економію. Ю. Ворхардт. — 20

- Комунистичний маніфест. Маркс і Енгельс. — 20
- Хто з чого жыве. С. Дікштейн. — 20
- Як Болгаря здобули собі свободу. — 20
- Як вибрати коня. — 25
- Борба за волю і незалежність України. — 15
- Роля України в болгарськ. відродженню. — 10

Підручники.

- Коротенька українська правопись. — 15
- Підручник до науки німецьк. мови. Рудницький. — 2.—
- Матерне слово. Перша читанка з портр. Шевченка. — 45
- Українець у Німеччині. Український переклад. — 65
- Німецько-українськ. розмовник. «Soldatensprachführer». — 20
- Німецько-українськ. словар. Улож. П. Лисецький. 2.—
- в оправі. 2.50

ЗВІРКИ, КАЛЕНДАРІ, КАРТКИ І ИНШЕ.

- Календар укр. громади в Білій на 1918. р. з ілюстрац. 1.60
- «Розвага». Календар полон. у Фрайштаді на 1917 р. 1.—
- Календарик на 1917 рік. — 20
- Захальяна книжечка. Збірка. Видання полонених. — 10
- Модестові Менцінському. Збірка. Вид. полонених. — 05
- Тарасові Шевченкові в 103 р. його урод. Вид. полон. — 10
- Дідова казка. А. Полуботок. Вид. полон. — 05
- З минулого. Збірка. Вид. полон. — 05
- Перепісні картки з портрет. письменників: Т. Шевченка, М. Грушевського та инш. Ціна поодинок. — 10
- Ціна цілої серії (12 шт.) — 90
- Перепісні картки з малюнк. роботи українського артиста-малюра Жданя, з нотами до українських пісень: 1) Ой не гаразд, задорожчів, не гаразд, чинили, 2) Ой, у полі, ой, у полі тай у Баршполі, 3) У дірові чорна галка, 4) Звяснали козаченьки в поход з полуночі, 5) Стогне вітер вільний в полі, 6) Гей, не дивуйте, добрі люди, 7) Ой, не світи, місяченьку, 8) Ой, запив козак, запив, 9) За Сибіром сонце сходить, хлопці не зійайте, 10) Ой, не знав козак, ой, да незнав Супрун. Ціна поодинок. — 1
- Ціна цілої серії (10 шт.) — 75.

Нові видання, котрі тільки що одержані:

- Завдання нової школи. Густ. Вінекен. — 20
- „Добра Новина“ (часопис). — 20
- Бунт в с. Вашнінці. С. Загородний. — 20
- Сорочинський Ярмарок. з вчорів на хоторі біля Диканьки. М. Гоголь. — 30
- Лист до царя Миколи II. Л. Толстой. — 15
- Хто народив ворог? М. Доленко. — 20
- Як люди прав собі добувають. С. Ярошенко. — 20
- Слідами Українських Січових стрільців. О. Назарук. 2.30
- Історичні Листки: 1) Київські князі, 2) Староукраїнське лицарство, 3) Галицькі повстання, 4) початки запорожськ. січи, 5) Гетьм. Іван Богун, 6) З культури Хмельниччини, 7) Ф. Орлик, 8) Селянська самооборона в Галичині. Кожи. по. — 5
- Як упала царська влада. — 45
- Як пройшла в Росії революція. — 45

Книжки в чужих мовах.

По московськи.

- Моисей. Поема. І. Франко. Переклад з українськ. — 80
- Пісня плітняка. Поезія А. Кобиць. Переклад з україн. — 20
- Германія. Сергій Меч. Коротка географія Німеччини. — 25

УВАГА: Книжки на команди висилаємо тільки по одержанню грошей

Адреса: Ukrainischer Unterrichts-Ausschuss, Lagerzeitung, in W e t z l a r.